

DİN VE SİYASET İLİŞKİSİ BAĞLAMINDA OY VERME DAVRANIŞI: NİĞDE BÖLGESİNDE BİR ARAŞTIRMA

Erol TURAN¹
Metehan TEMİZEL²

Özet:

Din ve siyaset ilişkisi, insanın tarihsel serüveniyle birlikte ortaya çıkan ve uzun bir süre içinde değişik boyutlar kazanan bir olgudur. Çünkü din, doğası gereği toplumun bütün katmanlarında, toplumun oluşturduğu bütün kurumsal yapılarda kendini bir şekilde hissettiren bir olgudur. Böyle olunca siyasal alanı ve bu alanda gerçekleşen faaliyetleri ve ilişkileri dinden bağımsız bir olgu olarak görmek ve değerlendirmek pek mümkün değildir.

Bu çalışmada seçmen tercihlerinde etkili bir faktör olduğu düşünülen din algısının bireylerin siyasal değerlerine etkisi belirlenerek, Niğde bölgesinde yer alan seçmenlerin siyasal tutum ve davranışlarında bu değerlerin ne derece etkili olduğu tespit edilmeye çalışılmaktadır. Çalışmada sosyal bilimlerde yaygınlıkla kullanılan nicel araştırma yöntemlerinden biri olan anket tekniği kullanılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Siyasal Davranış, Seçmen Tercihi, Niğde

JEL KODU: Z13

VOTING BEHAVIOUR IN THE CONTEXT OF THE RELATIONSHIP BETWEEN “RELIGION” AND “POLITICS”: AN EMPRICAL RESEARCH IN THE REGION OF NIGDE

Abstract:

The relationship between “religion” and “politics” simultaneously emerged and progressed with the history of humanity. Later on, it has turned out to be a multidimensional fact because religion, by its very nature, has an impact on the whole systems as well as all public institutions of society. Therefore, it seems impossible to conceive and study the field of politics and its activities independent from religion.

In this research, the impact of religion – regarded as an important element of voting behavior – on political preferences/values will be identified and “to which extent these values have affected political attitudes and behaviors in case of the voters in Niğde region” will be investigated. This research applied “questionnaire” as one of the common quantitative research techniques in social sciences.

Key Words: Political Behavior, Voting Preferences, Niğde

JEL CODE: Z13

*Doç. Dr., Kastamonu Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, S. Yazar, eturan@kastamonu.edu.tr.

*Öğr. Gör. Dr., Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu, S. Yazar, mtemizel@selcuk.edu.tr.

1. GİRİŞ

Siyaset bilimi literatüründe güç ilişkisi içeren bütün eylemler siyasal eylem olarak kabul edilmektedir. Siyasal iktidarların kararlarını etkilemek veya destekledikleri siyasal yapıları iktidara taşımak ya da herhangi bir siyasal yapılanmayı engellemek için sandık başına giden bireyin davranışı siyasal eylemin en etkin yollarından biridir. Bu açıdan özellikle siyasallaşma düzeyi yüksek olan demokratik toplumlarda birey yaşamının hemen hemen tüm alanlarının siyasal uzantıları bulunmaktadır. Bu nedenle çoğu siyaset bilimci siyaseti bireyin toplumsal yaşamının değişik cephelerinde ortaya çıkmış olan tüm eylemlerin bir bileşkesi olarak kabul etmektedirler.

Siyasal eylem türlerinden biri olan oy verme; içinde barındırdığı ilişkilerden dolayı bireyin toplumsal yaşamında öne çıkan siyasal davranışlardan biridir. Bireyin siyasal davranışı bakımından oy verme, seçimlerde tercihte bulunmanın ötesinde farklı anlamlar da ifade etmektedir. Bu anlamlar aynı zamanda siyasal sistemin temel bileşkelerini de oluşturmaktadır. Buna göre oy vermenin merkezde bulunan bileşeni, seçmenlerin siyasal sistemin işleyişi hususunda temel belirleyici olmasıdır. Bu husus sistemdeki siyasal karar alıcıların seçmenlerce belirlenmelerini ifade eder. Dolayısıyla oy verme, karar alıcıların uygulamalarını biçimlendirmesi açısından fonksiyondur. Bu fonksiyon bir sonraki seçimi düşünen siyasetçilerin davranışlarında, verdikleri kararlarda ve atacakları adımlarda seçmenin tepkisini dikkate almasını gerektirdiğinden dolayı önem taşımaktadır ile etkileşim imkanları vardır. Seçmenleri etkilemek isteyen siyasetçiler ve yapılar, seçmenlerin davranışı, talep ve istekleri doğrultusunda kendi siyasal programlarına yön verecektir; bu durum da seçmenlerin siyasal karar alma süreçlerini dolaylı da olsa etki etmesine imkan sağlayacaktır. Seçmenler yapmış oldukları siyasal tercihler ve vermiş oldukları oylarla bir anlamda siyasal sistemin ve siyasal rejimin meşru olduğunu da kabul ederler (Kalaycıoğlu, 1984: 251). Bu açıdan oy verme, bireyin hem siyasal rejime hem bir partiye veya bir siyasal lidere olan bağlılığının da gösterildiği bir davranıştır. Seçmen oy kullanmak suretiyle sözkonusu bu yapıların meşruluğunu devam ettirir ve zamanla ya kendisinin ekonomik koşulları ya da desteklediği partinin doğrultusu değişse bile bu bağlılık etkisini devam ettirebilir. Liderin veya partinin başarısı, bireye ruhsal bir doyum sağlar.

Karmaşık siyasal yapılanmalar içinde siyasal partiler hazırlamış oldukları programlarıyla seçmenlerin tercihlerinde büyük bir etkiye sahiptirler. Bir seçmen için yoğun bir sosyo-kültürel ve sosyo-ekonomik siyasal yapı içinde hangi yönde hareket edeceği, tercihini belirleyeceği ve nasıl karar vereceği önemli bir sorundur. Siyasal partiler bu yapıda karmaşık sorunları bir program dahilinde sistematik bir şekilde ele alarak, seçmenlerin bu karmaşık ortamda sözkonusu bu program doğrultusunda bilgi sahibi olmalarını sağlayarak, onların tercihlerini belirlemelerinde etkili olmaktadır (Kalaycıoğlu, 1984: 263).

Siyasal partilerin etkilemeleri dışında daha başka birçok faktörün etkisi altında gelişen seçmen davranışları doğal olarak ülkenin veya bölgenin siyasal yapısını da derinden etkilemektedir. Buradaki asıl mesele seçmen tercihlerini etkileyen bu faktörlerin niteliği, dönemsel olup olmadığı, tercihlerin değişimine yol açan etkenlerin neler olduğudur. Çünkü topluma yeni projeler götürecek siyaset, idare ve kültür insanların toplumun değer yapısını çok iyi bilmeleri ve o değerler sisteminin hangi yöne doğru seyrettiğini iyi tespit etmeleri, ileri sürülecek projelerin sağlıklı olması ve yaşama geçirilebilmesi bakımından büyük önem taşımaktadır.

Bu çalışmada seçmen tercihlerinde etkili bir faktör olduğu düşünülen din algısının bireylerin siyasal değerlerine etkisi belirlenerek, Niğde bölgesinde yer alan seçmenlerin tutum ve davranışlarında bu değerlerin ne derece etkili olduğu tespit edilmeye çalışılmaktadır. Çalışmada sosyal bilimlerde yaygınlıkla kullanılan nicel araştırma yöntemlerinden biri olan anket tekniği kullanılmıştır.

2. DİN VE SİYASET İLİŞKİSİ

Dinler, genellikle içlerinden çıktıkları toplumun değerlerini yansıtmakla birlikte evrensellik iddiası taşıdıklarından, doğdukları ortam değiştiikten sonra da varlıklarını sürdürürler. Bu etkinin siyasal yaşama genellikle tutucu yönde yansıdığı iddia edilse de gerçekte dinler, getirdikleri kurallar ve inançlardan çok din adına konuşan ve yorum yapan insanların davranışlarına göre değerlendirilir (Kışlalı, 1995: 51). Dinlere mal edilen bu yorum ve davranışları ise o toplumun o andaki koşulları belirlemektedir. Bu da aynı ideolojiden hareket eden siyasal rejimler arasında oluşan farklılıklar gibi aynı dinin gereklerine uygun olma iddiasındaki siyasal sistemler arasında da büyük ayrılıkları ortaya çıkarmaktadır (Polat, 201: 40). Bunun temelinde yatan asıl neden; dinin gerçekte insanlık tarihinin pek çok döneminde aşağı halk tabakalarının üstteki seçkin/yönetici zümrelere karşı kendini tanımlama ve konumlandırmasında önemli bir dayanak noktası olmasıdır. Dinin tarihsel görevi olarak adlandırılabilir bu durum; olağanüstü dönemlerde dinin halk katında bir ideoloji işlevi üstlenmesi, olağan durumlarda ise iktidarı meşrulaştırma işlevini yerine getirmesi ile görünür olmaktadır (Polat, 201: 43). Bundan hareketle din, bir ülkenin az gelişmiş bölgelerinde

geleneksel güç ilişkilerini pekiştirirken, daha gelişmiş bölgelerde ise bir protesto biçimi olarak işlev görür (Yücekök, 1997: 42). Din toplumun bir fonksiyonudur ve toplumun kendi kendini doğrulaması, sorgulaması ya da yadsınması fonksiyonunu ifade etmektedir. Din, bir yandan bütünleştirici güçlerin en kuvvetlisidir, diğer yandan toplumsal çözülmeye yol açan ve toplumu yeni bir temel üzerinde bütünleştirmeyi amaçlayan bir güçtür (Vergin, 2000: 15). Dinin önemli belirleyicilik işlevi üstlendiği geleneksel toplumlarda sistem yaşamın asgari gerekliliklerine göre işlemekte ve her topluma göre farklılıklar göstermektedir.

Din ve siyaset ilişkisi, insanın tarihsel serüveniyle birlikte ortaya çıkan ve uzun bir süre içinde değişik boyutlar kazanan bir olgudur. Çünkü din, doğası gereği toplumun bütün katmanlarında, toplumun oluşturduğu bütün kurumsal yapılarda kendini bir şekilde hissettiren bir olgudur. Böyle olunca siyaset ve idare alanlarını ve bu alanda gerçekleşen faaliyetleri ve ilişkileri dinden bağımsız bir olgu olarak görmek ve değerlendirmek pek mümkün değildir. Din ile ilişkisi görmezlikten gelinerek yapılan siyasal ilişkiler yetersizdir (Okumuş, 2003: 130). Zira siyaset sosyolojisinin aile, eğitim, ekonomi, kültür gibi temel kurumları arasında yer alan din ve siyaset ilişkisi, toplumun diğer kurum ve olgularıyla olduğu gibi birbirleriyle de etkileşim içerisindeyler. Çünkü hem din, hem de siyaset sosyal birer olgu olarak, sosyal ilişki ve etkileşimler ağı olan toplumda etkinlik gösterirler. Dolayısıyla birbirlerini dışlamaları veya görmezlikten gelmeleri, birbirlerinden mutlak olarak uzak kalmaları mümkün değildir.

Bu bağlamda pek çok toplumsal işlevi bulunan dinin, en önemli siyasal işlevlerinden biri “meşrulaştırım”, yani genelde siyasal sisteme ve özelde ise siyasal iktidarlara “meşruiyet kazandırma” olmaktadır (Turan, 2014: 68). Din, meşrulaştırıcı işleviyle statükoyu, mevcut sosyal düzen ve düzenlemeleri, kurumları, kurumların işleyiş biçimlerinin vb. meşrulaştırarak geçerli kılar. Dinin bu kadar güçlü bir meşruiyet kaynağı olmasının sebebi kendisine siyasal iktidarı kutsallaştırıcı bir özellik atfedilmesindedir. Bu yüzden hemen hemen bütün siyasal iktidarların dini bir meşruiyet aracı olarak kullandığını söylemek mümkündür (Turan, 2014: 69).

Bir siyasal iktidar için en temel problem, yönetilenlerin bu iktidar tarafından ortaya konulan siyasal ve sosyal düzenlemelere, emirlere, yasaklamalara, kanunlara uymaları ve bu düzenlemelerin insanların kişisel varlıklarından daha üstün olduğunu kabul etmeleridir (Çevik, 2013: 258-289). İnsanların kurullarla yönetilmeyi kabul etmeleri için, bu kurulları bildiren, tüm toplum üzerinde etkili, üstün bir güce rıza göstermeleri en kestirme yoldur. Doğüstü güçlerin varlığına inanan, dinsel ve geleneksel inanışların egemen olduğu bir toplumun bu değerleri paylaşmayan ya da onlara dayanmayan bir siyasal iktidara rıza göstermesi neredeyse imkânsızdır (Fromm, 1982: 55).

İnsanlık tarihinin başlangıcından itibaren toplumsal kaynaşmayı ve dayanışmayı sağlayacak insanüstü, toplum üstü değer ve ilkeler aranmıştır. Bu durum, toplumun yönetiminde egemen olan ve kural koyan güçlerin tamamen dinsel bir kisveye bürünmesi ve doğüstü, insan bilincinde yer edinmiş üstün güçlerin toplum yönetimine “yasallık” veya bir bakıma “meşruiyet” sağlaması sonucunu doğurmuştur. Dolayısıyla her siyasi iktidar, egemenliğini belirli bir kaynağa dayandırmak ve böylece iktidarına geçerlilik, süreklilik ve daha da önemlisi “meşruiyet” kazandırmak ihtiyacı hissetmiştir. Bu meşruiyet arayışı, yönetilenlerin iktidarın koyduğu kurullara uygun davranmalarını sağlayacak ve iktidarın belirtilen erkine yasallık ve geçerlilik kazandıracak bir kaynağın varlığını gerektirecektir (Çetin, 2003: 47-56). Eğer iktidar böyle bir kaynağa dayanmıyor ise yönetilenlerin ona rıza göstermesinin gerekçesi de ortadan kalkacaktır. İşte bu gerekçeyi yüzyıllar boyunca “din” faktörü yerine getirmiştir (Çetin, 2001: 201-211). Dinin yüzyıllarca iktidarın kaynağı ve meşruiyetinin dayanağı olarak görülmesi siyasal alanda teokratik (dinsel) teorilerin ortaya atılması sonucunu da doğurmuştur. Teokratik teorilerin ortak yönleri, iktidarın meşruluğunu Tanrı’ya dayandırmalarıdır (Özçelik, 1984: 56).

Sonuç olarak din, siyasal rejimler açısından bakıldığında, antik site devletlerinin toplumsal birlik ve bütünlüğüne, mutlak monarşilerin ve imparatorlukların kutsal misyonuna, ulus devletlerin kurtuluş ve kuruluşuna, günümüz demokratik rejimlerinin genel iradelerine fazladan bir yücelik katarak meşruiyet kazandıran bir araç olarak, farklı düşünürlerin, farklı gerekçelerle önem verdikleri bir kurumdur. Platon, ideal devletin ayakta kalmasının, huzuru devletin varlığında aramaktan geçeceğini, mutluluğun ise ortak bir tanrıya inanmakla gerçekleşeceğini savunur. Ayrıca, dinin kullanılmasına gerekçe olarak da toplumun kurulu düzene (siyasal iktidara) itaatinin devamının sağlanmasını ve insanların eşitsizlik ve haksızlıklar karşısında kaderci bir tavır sergilemeleri gerektiğini gösterir. Platon’a göre siyasi iktidarın meşruluğu ve toplumun rıza ve itaatinin sürekliliği için din önemli bir unsurdu (Platon, 2005: 75). Machiavelli ise dinin hükümdarlıklar üzerindeki rolünü incelerken, yönetilenlerin yasalara uyması, toplumun birliğinin sağlanması ve bunun sürekliliği için dinin kullanılması gerektiğini ileri sürer. Devletin uzun süre güçlü ve sağlam olarak ayakta kalmasında dinin çok eskiye dayanan kurumlarının, kurallarının, toplumun bunlara olan bağlılık ve inancının etkili olacağını belirtir (Machiavelli, 2008: 55).

Weber'e göre din, toplumda ortak bir kader ve ülkü yaratılmasında önemli bir unsurdur. Toplum, sahip olduğu bu ortak kader inancını, zorluklar karşısında maddi ve manevi teselli kaynağı olarak kullanır. Bu yolla kendisine yeniden doğuş ve kurtuluş mitleri yaratır. Ek olarak din, bir toplumsal ve siyasi bütünleştirici araç olarak kullanılabilir. Buna göre din, siyasal iktidarın belirlediği ekonomik ve toplumsal yapıyı güçlendirecek önemli bir etken olmasının yanında, siyasal iktidara mutlak itaati emreden bir meşruiyet aracıdır (Weber, 1997: 29). Siyasal iktidar, meşruluk ve din ilişkisinde Hobbes ilginç bir yaklaşım geliştirmiştir. Hobbes, devleti "Ölümlü Tanrı" ilan ettikten sonra egemen gücün sadece Tanrı'ya hesap verebileceğini ileri sürmektedir (Hobbes, 2006: 130).

Siyasal sistem açısından din, siyasal otoriteyi yönetilenlerin gözünde meşrulaştıran, yönetilenlerin itaatlerini sağlayan bir yapı olarak belirlemekte ve işlev görmektedir. Dinin bazı davranışları özendirmesinin yanında, siyasal iktidarın bazı davranışlarına da meşruluk kılıfı hazırlaması siyasal sistem açısından önem taşımaktadır. Siyasal iktidar ve meşruluk bağlamında dinin bu kadar önemli olması, onun ancak siyasal iktidarı kutsayıcı özelliği ile açıklanabilir.

Tarih boyunca dini meşruiyet aracı olarak kullanmayan bir iktidar yok gibidir. Kendisini din dışı ilan eden iktidarlar bile, dinin toplumsal birliğe hizmet eden ritüellerini kullanmaktan geri durmamışlardır. Hatta çoğu zaman siyasal iktidarın kendi dini ritüellerini yarattığı ve onu esas aldığı bir gerçektir. Hukuk ve siyaset tarihinin bu en güçlü ve en eski meşruiyet aracı, günümüz dünyasında bile modern değerlere uygun bir şekilde gücünü korumaktadır. Modernizm, dini inanışların bütünleştirici etkisini alt edebilecek gelişimi henüz tamamlayamamıştır. Bunun en bariz göstergeleri günümüzdeki antidemokratik ve teokratik eğilimler sergileyen siyasal rejimlerdir. Bu durum, ilgili ülkelerdeki sosyolojik, politik, ekonomik hatta dış konjonktürel şartlarla açıklanabilir.

Günümüz toplumlarında da bireyler siyasallaşmaya başladıklarından itibaren bu iki kurumla birlikte yaşamaktadırlar. Din ile tanışan, bu sorumluluğu üzerine alan birey, aynı anda siyasetle de tanışmış olmakta ve siyasetin beraberinde getirdiği bir takım sorumluluk ve haklarla da muhatap olmaktadır. Bu yüzden din ve siyasal alan ilişkisi, tarihin her döneminde insanlığı meşgul etmiş önemli bir problematik olarak kabul görmüştür. Dolayısıyla dinin, bireylerin siyasal inançları, tutum ve davranışları üzerinde etkili bir faktör olduğu tarihsel ve sosyolojik bir gerçektir (Mardin, 1992: 30). Buna bağlı olarak, bireylerin dinsel görüşlerinin-çapraz baskıların etkisiyle azalıp çoğalmalarına rağmen- siyasal tutum ve davranışlarının önemli bir kategorisini oluşturduğu söylenebilir.

3. SEÇMEN TERCİHLERİNDE DİNSEL FAKTÖRLERİN ETKİSİ

Tarih boyunca iktidarlar, vazgeçilmez hazineleri olan dini siyasal bir müdahaleye tabi tutmuş, onu politik saiklerle yeniden yorumlamış ve onun aracılığıyla toplumu yeniden biçimlendirmek istemişlerdir. Dini, belki kendisi uğruna olmaktan ziyade, toplumun istikrarı ve otorite açısından kaçınılmaz saymışlardır (Bora, 2006: 234-260). Bu açıdan din, sürekli değişen dünyanın değişmeyen ahlak yasağıdır. Din sosyo-ekonomik ve psikolojik istikrarın ana kaynaklarındandır. Bu açıdan dinsel veya seküler olsun, din alanı iktidarların üzerinde uzlaştıkları bir konu, toplumu bir arada tutan değerlerin vazgeçilmez önemidir. Siyasal açıdan toplum, yaşayan bir organizma olduğuna göre, onun duygu ve inançları vardır. Buna göre, toplumu bir arada tutan inanç ve dogmalardır. Bu inanç ve dogmaların ana kaynağını oluşturan dinler, genellikle içlerinden çıktıkları toplumun değerlerini yansıtmakla birlikte evrensellik iddiası taşıdıklarından, doğdukları ortam değiştikten sonra da varlıklarını sürdürürler. Bu etkinin siyasal yaşama genellikle tutucu yönde yansıdığı iddia edilse de gerçekte dinler, getirdikleri kurallar ve inançlardan çok din adına konuşan ve yorum yapan insanların davranışlarına göre değerlendirilir (Kışlalı, 1995: 51).

Siyasal sürece yöneten ve yönetilenler arasındaki karşılıklı etkileşim ve yönetilenler açısından bağlılık süreci olarak bakmak gerekirse, dinin ve dini bağlılığın etkin olduğu yerde, bağlılık doğal olarak siyasete de yansacaktır. Aksi durumda, dinin etkisini kaybettiği yerde siyasal yaşama etkisi olmayacaktır. Bu, devletin düzenlemesi ile ilgili bir durum değil, toplumsal yaşama ilişkin bir olaydır. Çünkü insanların siyasal kararlarında sosyal aidiyet bağları önemli bir etkiye sahiptir ve karar verme sürecinde bireyler ait oldukları yapılar içindeki insanların ürettiği siyasal görüşleri desteklemektedirler.

Dinin algılanış biçimi, dinsel aidiyet, dine bağlılık ve dinsel pratikleri yapma düzeyi insanın siyasal yaşama katılma yönünü, tercihlerini ve siyasal partilerden beklentilerini etkilemektedir (Köktaş, 1997: 206). Bu nedenle, devletin laik olup olmaması, dinin siyasal yaşamda etkili olmasını engelleyememektedir, ancak toplumun sekülerleşmesi veya sekülerleşmemesi bu etkiyi arttırmakta veya azaltmaktadır (Turan, 2012: 74). Çünkü sekülerizm özü itibarı ile dinin imha edilmesini değil, sosyal konununun kamudan özel yaşama transferini hedeflemektedir (Öke, 2002: 383).

Din olgusunun siyasal tutum ve davranışları etkilemesi bakımından karmaşık bir ilişki düzeni yarattığı söylenebilir. Çünkü tarih boyunca siyasal iktidarlar, siyasal otorite ve egemenliklerinin meşrulaştırılmasında önemli ölçüde din faktörü kullandıklarından dolayı, din-siyaset ilişkileri her dönem dikkat çeken bir konu olmuştur. Din ve siyaset ilişkisinin kazandığı içeriğe göre, din, siyasal yaşamın bazen nesnesini bazen de öznesini oluşturmaktadır. Bu çerçevede, dinsel inançlara bağlılık ile siyasal inançlara bağlılığın benzer bir durum yarattığı ileri sürülebilir. Birey, doyumu, kendisiyle aynı siyasal inancı paylaşanlarla bir arada olmayla, onlarla dayanışmayla veya siyasal inançlarının başarısıyla da sağlayabilir.

Din faktörünün siyasal ilişkilere yön veren bir faktör olarak algılanması dünyada gelişmiş veya az gelişmiş olsun çoğu ülkede söz konusudur. Dünyanın pek çok ülkesinde din ya da dini temsil konumunda olan kurumlar toplumsal ve siyasal yaşamın içindedirler (Turan, 2012: 74). Din ve siyasetin kurumsal ayrılığı, bu kurumların tam anlamıyla olgusal olarak ayrılmasını beraberinde getirmemiştir. Hatta siyasal kültür açısından din faktörü bazı toplumlarda özellikle siyasal tercihlerde sosyo-ekonomik statü ve sınıf mensubiyetinden daha önemli rol oynayabilmektedir (Köktaş, 1997: 66). Özellikle bu sosyo-kültürel bölünmüşlüğü tayin eden sınırdan din olgusuyla çizilmesi, dinin siyasal çözümlenmelerde öneminin giderek artmasına neden olmaktadır. Çünkü insan üzerindeki etkisi sebebiyle dinler, her dönem iktidar odağı ile ilgilenmiş veya varlık nedenleri ile ya da dindar insanların iktidar mücadelesi sebebiyle siyasetle yakından ilişkili olmuştur.

Din olgusu seçmen davranışı bağlamında değerlendirilecek olunursa; dinin sosyal özellik olarak seçmen tercihlerinin oluşumunda göz ardı edilmeyecek derecede rol oynadığı çok rahatlıkla söylenebilir (Turan ve Temizel, 2015: 118). Dinin sosyal özelliklerin önemli bir boyutunu oluşturması gerçeği, seçmenlerin kendilerini tanımlama biçimiyle ilişkili olarak farklı siyasi partilerin program ve söylemlerine farklı tepki vereceklerine işaret etmektedir. Bu bağlamda seçmenlerin kendilerini tanımlama ve konumlandırma biçiminin seçmenlerin gözünde siyasi parti alternatiflerini daha işin başından sınırlandırmaktadır. Başka bir deyişle seçmenler, kendi sosyal özelliklerine lideriyle, programlarıyla ve söylemleriyle hitap eden partileri tercih edeceklerdir, diğerlerini alternatifler arasına dahi almayacaklardır (Gökçe vd., 2009: 85-100).

4. ARAŞTIRMANIN BULGULARI

Dinsel faktörlerin seçmen tercihleri üzerinde ne derece etkisinin olduğu ve aralarındaki ilişkileri belirlemek amacıyla yapılan bu çalışma, Niğde il merkezinde alan araştırması tekniğine dayalı olarak gerçekleştirilmiştir. Niğde il merkezinin çeşitli mahallelerinden 1-25 Ocak 2015 tarihleri arasında toplam 2052 denekten elde edilen veriler analiz edilmiştir.

Bu araştırmada, pek çok alan araştırmasında olduğu gibi, temelde nicel verilere dayalı araştırma ve ölçme yöntemi benimsenmiştir. Anket sorularının belirlenmesinde nicel verilere dayalı olarak kapalı uçlu soru tekniği kullanılmıştır. Deneklere, seçim tercihlerini etkileyebilecek etkenlerle ilgili ifadelerin yer aldığı bir liste verilmiştir. Deneklerden bu listedeki ifadelerin kendileri için ne derece geçerli olduğunu belirtmeleri istenmiştir.

Ölçeğin iç tutarlılığını hesaplama olanağı sağlayan Alpha katsayısı, ölçülmek istenen bir değişkenin sürekli aynı ölçülerin kullanılması halinde, sonuçların birbirine yakınlık derecesini ortaya çıkarmada önemli bir veridir. Verilerin güvenilirliği bilimsel bir çalışmanın ilk şartı ve veri toplama aracının güvenilirliğinin göstergesi olduğu için anket güvenilirlik testine tabi tutulmuş, anketin tümü için Alpha=0,9074 olarak bulunmuştur. Alpha katsayısı 0,00 ile 1,00 arasında bir değer alır. Değer 1'e yaklaştıkça verilerin güvenilirliği artar. Bu hesaplamadan sonra ölçeğin güvenilirliğinin kabul düzeyinin üstünde ve güvenilir olduğu sonucuna varılmıştır.

Anket formları aracılığıyla elde edilen veriler, araştırmanın amaç ve kapsamı doğrultusunda analizlere tabi tutulmuştur. Öncelikle verilerin nasıl bir örnekten toplandığı konusuna açıklık getirilmesi için araştırma örneğine ilişkin tanımlayıcı bilgiler verilmiştir.

4.1. Araştırmanın Hipotezleri

Araştırmada yer alan hipotezler, araştırmanın amacına ve araştırma modeline uygun olarak, seçmen tutumlarını etkileyen dinsel faktörlerin seçmenlerin oy verme davranışları üzerindeki etkileri ve bu etkilerin demografik ve sosyal yapıya göre farklılık gösterip göstermediği üzerine kurulmuştur. Bu çerçevede araştırmanın hipotezleri olarak şunlar geliştirilmiştir:

H₁: Seçmenlerin kendilerini tanımladıkları siyasal kimlikler ile dinsel tutumları arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H₂: Seçmenlerin dinsel tutumları siyasal olaylar karşısında farklı pozisyon almalarına neden olmaktadır.

H₃: Seçmenlerin dinsel tutum farklılıkları parti seçimlerinde de farklılıklara neden olmaktadır.

4.2. Araştırmanın Ana Kütlesi ve Örneklem Süreci

Araştırmanın ana kütesini Niğde il merkezinde yaşamakta olan 18 yaş ve üstü tüm seçmenler oluşturmaktadır. Bu evreni en iyi şekilde temsil edecek ve mahalle nüfuslarına göre bir örneklem grubu belirlenmiş ve uygulama bu grup üzerinde gerçekleştirilmiştir. Evrenin Niğde geneli olması hem zaman hem de maliyet açısından mümkün olamayacağından dolayı örneklem için bu şekilde bir kısıt konulmuştur.

4.3. Veri ve Bilgilerin Analizi

Sosyal bilimlerin hem öznesini hem de nesnesini insan faktörü oluşturmaktadır. Bu nedenle sosyal bilimler, tek bir doğrunun üretilemediği bilim faaliyetleridir. Sınırlı bir kapsamda gerçekleştirilen sosyal ve siyasal çalışmalardan elde edilen bulguların, tüm insan ve toplumları açıklayıcı evrensel yasaları üretmesini beklemek gerçekçi bir yaklaşım değildir. Bu nedenle siyasal ve sosyal içerikli çalışmaların hemen hepsi evrensel yasaları keşfetmekten çok, bir olgunun hangi faktörlerin etkisi altında ortaya çıktığına ve bunların farklı toplumlarda nasıl bir etki yarattığına odaklanmaktadır. Dolayısıyla bir olgunun ortaya çıkışını ve etkisini açıklayabilmek için, içinde bulunduğu toplumun diğer bileşenleri ile birlikte değerlendirilmesi gerekmektedir (Polat, 2010: 171). Bu anlayıştan hareketle yapılan alan araştırması, örneklemin sahip olduğu kimlik, siyaset ve din gibi kültür unsurlarını da dikkate almış ve “anlayıcı sosyoloji” geleneğinden yararlanarak, seçmenin kendisini tanımlaması yoluyla veriler elde edilmeye çalışılmıştır. Aşağıda yer alan tablolarda bu sosyo-kültürel değişkenlere ilişkin bulgular betimleyici bir şekilde yer almaktadır.

Tablo 1. Sosyo-Demografik Özellikler

<i>Cinsiyet</i>	<i>Frekans</i>	<i>Yüzde (%)</i>	<i>Eğitim</i>	<i>Frekans</i>	<i>Yüzde (%)</i>
Erkek	1042	%50,8	Okur-yazar değil	138	%6,7
			İlkokul	631	%30,8
Kadın	1010	%49,2	Ortaokul	583	%28,4
			Lise	507	%24,7
Toplam	2052	%100,0	Üniversite +	193	%9,4
<i>Yaş</i>	<i>Frekans</i>	<i>Yüzde (%)</i>	<i>Meslek</i>	<i>Frekans</i>	<i>Yüzde (%)</i>
18-29	631	%30,8	Devlet Memuru	157	%7,7
			Serbest Meslek	215	%10,5
30-39	614	%29,9	Çiftçi	46	%2,2
			Esnaf	124	%6,0
40-49	435	%21,2	İşçi	98	%4,8
			Tüccar	25	%1,2
50-59	229	%11,2	Özel Sektör	103	%5,0
			Emekli	198	%9,6
			Ev Hanımı	555	%27,0
60+	143	%7,0	Öğrenci	176	%8,6
			Sanayici	51	%2,5
			İşsiz	304	%14,8
Toplam	2052	%100,0	Toplam	2052	%100,0

Tablo 2. Tanımlanan Siyasal Kimlikler

	Frekans	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde (%)	Birikimli Yüzde (%)
Muhafazakâr	723	35,5	35,5	35,5
Türk Milliyetçisi	489	23,8	23,8	59,3
Kürt Milliyetçisi	48	2,3	2,3	61,6
Dinci	302	14,5	14,5	76,1

Faktörler	Sosyal Demokrat	63	3,1	3,1	79,2
	Atatürkçü/Kemalist	287	14,0	14,0	93,2
	Ulusalçı	43	2,1	2,1	95,3
	Liberal Demokrat	17	0,8	0,8	96,1
	Sosyalist	36	1,8	1,8	97,9
	Diğer	44	2,1	2,1	100,0
	Toplam	2052	100,0	100,0	

Tablo 2’de deneklerin kendilerini tanımladıkları siyasal kimlikler yer almaktadır. Bu kimlikler sağ siyasal kimlikler, sol siyasal kimlikler ve diğer siyasal kimlikler olmak üzere üç grupta toplandığında; sağ siyasal kimlikler grubunda; Türk Milliyetçisi, Muhafazakar ve Dinci kimlikleri yer almaktadır. Bu grubun araştırma örneklemindeki oranı % 73,8’dir. Sol siyasal kimlikler grubunda ise, Sosyal Demokrat, Sosyalist, Liberal Demokrat, Ulusalçı ve Atatürkçü/Kemalist siyasal kimlikleri yer almaktadır. Bu grubun araştırma örneklemindeki tanımlanma oranı ise, % 21,8’dir. Son grubu oluşturan diğer siyasal kimliklerde ise, Kürt Milliyetçisi ve diğer siyasal kimlikler yer almaktadır. Bu grubun tanımlanma oranı ise, % 4,4’tür. Buna göre Türkiye’de spektrumda yer alan kimlikler sağ, sol ve diğer şeklinde sınıflandırılmıştır.

Tablo 3. Din Konusundaki Tutumlar

		Frekans	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde (%)	Birikimli Yüzde (%)
Faktörler	Dinin gereklerine siyasal ve ideolojik olarak inanan biriyim	335	16,3	16,3	16,3
	Dinin tüm gereklerini yerine getiren oldukça dindar biriyim	507	24,7	24,7	41
	Dinin gereklerini yerine getirmeye çalışan dindar biriyim	1060	51,7	51,7	92,7
	Dinin gereklerini pek yerine getirmeyen biriyim	110	5,4	5,4	98,1
	Dinin gereklerine pek inanmayan biriyim	15	0,7	0,7	98,8
	Dini inancı olmayan biriyim	25	1,2	1,2	100,0
	Toplam	2052	100,0	100,0	

Tablo 3’te deneklere “Sizin din konusundaki tutumunuz, aşağıdaki cümlelerde ifade edilen yargılardan en çok hangisine uymaktadır?” şeklinde bir soru yöneltilmiştir. Buna göre katılımcıların % 16,3’ü “dinin gereklerine siyasal ve ideolojik olarak inanan biriyim” şeklinde yanıt vermişlerdir. % 24,7’si “dinin tüm gereklerini yerine getiren oldukça dindar biriyim” yanıtını vermişlerdir. % 51,7’si “dinin gereklerini yerine getirmeye çalışan dindar biriyim” şeklinde yanıtlamışlar. % 5,4’ü “İnançlı ama dinin gereklerini pek yerine getirmeyen biriyim” yönünde beyanda bulunmuşlardır. Araştırmaya katılanların % 0,7’si kendilerini “dinin gereklerine inanmayan biri” olarak ve % 1,2’si ise “dini inancı olmayan biri” olarak tanımlamışlardır.

Türkiye’de seçmen davranışlarına yönelik yapılan pek çok araştırma Türk halkının geneli için dinin önemli bir yer tuttuğunu göstermektedir. Sözelimi Çarkoğlu ve Toprak (2006) tarafından TESEV adına yapılan bir alan araştırmasında, deneklere yöneltilen “kendinizi ilk olarak Türk olarak mı, Müslüman olarak mı, TC vatandaşı olarak mı tanımlarsınız” sorusuna deneklerin % 35,4’ü ilk sırada Müslüman olarak tanımlarım şeklinde yanıt vermişlerdir (Çarkoğlu ve Toprak, 2000: 27). Yine KONDA tarafından 2014 Nisan ayında yapılan bir araştırmada da toplumun % 25’i kendini inançlı, % 60’ı dindar ve % 13’ü ise sofu olarak tanımlamıştır (KONDA, 2014: 27) Aynı şekilde, Gökçe tarafından Aralık 2010’da yapılan “Seçmen 2011 Seçimleri İçin Ne Düşünüyor” isimli alan araştırmasında deneklerin büyük çoğunluğu kendilerini muhafazakâr-dindar (% 19,7) ya da muhafazakâr-milliyetçi (%18,2) olarak tanımlamışlardır (Gökçe, 2011:

5). Bu noktadan hareketle bizim araştırmamızda da araştırma örnekleminin sosyal hayatında din'in önemli bir yer tuttuğu görülmektedir. Türkiye'de son zamanlarda yapılan araştırma sonuçları ile kıyaslanacak olunursa, bizim araştırmamızdaki dindarlık düzeyi çok daha yüksek çıkmıştır. Bu durum Türkiye'de son yıllarda sıkça dile getirilen dindarlığın yükselişte olduğu savını desteklemektedir.

Tablo 4. Siyasal Olaylar Karşısındaki Tutumlar

		Frekans	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde (%)	Birikimli Yüzde (%)
Faktörler	Siyasal olaylarla hiç ilgilenmem	563	27,4	27,4	27,4
	TV/ yazılı basın aracılığıyla yakından takip ederim	1185	57,7	57,7	85,2
	Toplantı / miting gibi yöntemlerle siyasete katılıyorum	220	10,7	10,7	95,9
	Propaganda faaliyetlerinde aktif olarak görev alıyorum	84	4,1	4,1	100,0
	Toplam	2052	100,0	100,0	

Tablo 4'te, araştırmaya katılanlara yöneltilen siyasi alandaki gelişmeler/olaylar karşısındaki pozisyonlarının ne olduğu sorusuna ait detaylar yer almaktadır. Tablodan da anlaşılacağı üzere, cevaplayanların % 27,4'ü siyasi gelişmeler/olaylarla hiç ilgilenmediklerini, % 57,7'si TV/Yazılı basından takip ettiklerini, % 10,7'si toplantı ve mitinglere katıldıklarını, % 4,1'i siyasi faaliyetlerde aktif görev aldıklarını belirtmişlerdir.

Tablo 5. Oy Verme Davranışlarının Şekillenmesi

		Frekans	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde (%)	Birikimli Yüzde (%)
Faktörler	Oy vereceğim parti seçim olmasa da önceden bellidir	1150	56,0	56,0	56,0
	Adaylar belirlendikten sonra karar veririm	451	22,0	22,0	78,0
	Seçim kampanyalarını takip ettikten sonra karar veririm	151	7,4	7,4	85,4
	Son anda sandık başında karar veririm	90	4,4	4,4	89,8
	Ailem ve arkadaşlarımla konuşup tartıştıktan sonra karar veririm	155	7,6	7,6	97,3
	Henüz oy kullanmadım	55	2,7	2,7	100,0
	Toplam	2052	100,0	100,0	

Tablo 5'te araştırmaya katılanlara sorulan "bir siyasi partiye oy verme kararınız ne zaman şekillenir?" sorusuna verilen cevaplar değerlendirilmektedir. Tablodan deneklerin % 56'sının oy vereceği partinin seçim olmasa da önceden belli olduğunu belirttiği, % 22'sinin adaylar belirlendikten sonra kararını verdiğini, % 7,4'ünün seçim kampanyalarını takip ettikten sonra kararını verdiğini, % 7,6'sının aile ve arkadaşları ile konuşup tartıştıktan sonra kararını verdiğini, % 4,4'ünün sandık başında karar verdiğini, % 2,7'sinin henüz oy kullanmadığını belirttiği görülmektedir.

Tablo 6. Parti Seçiş Nedenleri

		Frekans	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde (%)	Birikimli Yüzde (%)
Faktörler	Partinin liderini çok beğendiğim için	380	18,5	18,5	18,5
	Partinin programını görüşlerime yakın bulduğum için	906	44,2	44,2	62,7
	Partinin kadrosunu güçlü ve iyi bulduğum için	345	16,8	16,8	79,5
	Partinin icraatlarını beğendiğim için	292	14,2	14,2	93,7
	Diğer	129	6,3	6,3	100,0
	Toplam	2052	100,0	100,0	

Tablo 6’da araştırmaya katılanların parti seçişlerine etki eden sebepler sıralanmıştır. Tablodan seçmenlerin % 44,2’sinin partinin programını görüşlerine yakın buldukları için bu partiye oy vereceklerini belirttikleri, % 18,5’inin parti liderini çok beğendikleri için oy vereceklerini, % 16,8’inin partinin kadrosunu beğendikleri için tercih edeceklerini, % 14,2’sinin partinin icraatlarını beğendikleri için oy vereceklerini, % 6,3’ü ise diğer nedenlerle bir partiye oy vereceklerini belirttikleri görülmektedir.

Tablo 7. Siyasal Kimlikler & Dinsel Tutum

		Dinsel Tutum						Toplam
		Dinin gereklerine siyasal ve ideolojik olarak inanan biriyim	Dinin tüm gereklerini yerine getiren oldukça dindar biriyim	Dinin gereklerini yerine getirmeye çalışan dindar biriyim	Dinin gereklerini pek yerine getirmeyen biriyim	Dinin gereklerin e pek inananmayan biriyim	Dini inancı olmayan biriyim	
Siyasal Kimlikler	Muhafazakâr	%19.5	%32.9	%16.8	%0.4	%0.4	%0.0	%100.0
	Türk Milliyetçisi	%1.9	%21.7	%12.6	%3.4	%0.4	%0.0	%100.0
	Kürt Milliyetçisi	%6.7	%20.8	%12.1	%4.2	%4.2	%2.1	%100.0
	Dinci	%24.9	%20.3	%3.0	%1.8	%0.0	%0.0	%100.0
	Sosyal Demokrat	%3.2	%6.0	%26.5	%32.7	%1.6	%0.0	%100.0
	Atatürkçü/Kemalist	%0.9	%15.1	%19.4	%33.2	%1.4	%0.0	%100.0
	Ulusalıcı	%7.0	%13.3	%12.6	%34.9	%2.3	%0.0	%100.0
	Liberal Demokrat	%11.8	%37.1	%3.5	%10.0	%0.0	%17.6	%100.0
	Sosyalist	%0.8	%2.8	%0.6	%8.3	%2.0	%55.6	%100.0
	Diğer	%4.5	%6.8	%3.6	%22.7	%0.0	%2.3	%100.0

Tablo 7’de seçmenlerin kendilerini tanımladıkları siyasal kimlikler ile din konusundaki tutum değişkeni açısından istatistiksel olarak farklılaşıp farklılaşmadıkları Chi-Square testi ile analiz edilmiştir. Sonuçlara göre, katılımcıların kendilerini tanımladıkları siyasal kimlik oranlarının “din konusundaki tutum” değişkeni açısından istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaştığı saptanmıştır.

Tablo 7’de yapılan çaprazlamalarda görüldüğü gibi, kendilerini “Muhafazakâr” olarak tanımlayanların % 19,5’i “dine ideolojik olarak inandıklarını”, % 32,9’u “dinin gereklerini daima yerine getiren biri” olduklarını, % 16,8’i “dinin gereklerini yerine getirmeye çalışan biri” olduklarını, % 0,4’ü “dinin gereklerini pek yerine getirmeyen biri” olduklarını ifade etmişlerdir. Kendilerini “Türk Milliyetçisi” olarak tanımlayanların % 1,9’u “dine ideolojik olarak inandıklarını”, % 21,7’si “dinin gereklerini daima yerine getiren biri” olduklarını, % 12,6’sı “dinin gereklerini yerine getirmeye çalışan biri” olduklarını, % 3,4’ü “dinin gereklerini pek yerine getirmeyen biri” olduklarını ifade etmişlerdir.

Kendilerini “Dinci” olarak tanımlayanların ise % 24,9’u “dine ideolojik olarak inandıklarını”, % 20,3’ü “dinin gereklerini daima yerine getiren biri” olduklarını, % 3’ü “dinin gereklerini yerine getirmeye çalışan biri” olduklarını, % 1,8’i ise “dinin gereklerini pek yerine getirmeyen biri” olduklarını ifade etmişlerdir. Kendilerini “Kürt Milliyetçisi” olarak tanımlayanların % 6,7’si “dine ideolojik olarak inandıklarını”, % 20,8’i “dinin gereklerini daima yerine getiren biri” olduklarını, % 12,1’i “dinin gereklerini yerine getirmeye çalışan biri” olduklarını, % 4,2’si “dinin gereklerini pek yerine getirmeyen biri” olduklarını ifade etmişlerdir. Bu katılımcıların % 4,2’si ise, “dinin gereklerine pek inanan biri” olduklarını ve % 2,1’i ise “dini inancı olmayan biri” olduklarını söylemişlerdir. Kendilerini “Atatürkçü/Kemalist” olarak tanımlayanların ise, % 0,9’u “dine ideolojik olarak inandıklarını”, % 15,1’i “dinin gereklerini daima yerine getiren biri” olduklarını, % 19,4’ü “dinin gereklerini yerine getirmeye çalışan biri” olduklarını, % 33,2’si “dinin gereklerini pek yerine getirmeyen biri” olduklarını ve % 1,4’ü ise “dinin gereklerine pek inanan biri” olduklarını ifade etmişlerdir.

Tablo 7’den anlaşılacağı gibi Muhafazakar olduğunu söyleyen seçmenin büyük oranda (% 32,9) “dinin tüm gereklerini yerine getiren oldukça dindar biriyim” değişkeninde kümelendikleri; Türk Milliyetçisi olduğunu söyleyen seçmenin de büyük oranda (% 21,7) “dinin tüm gereklerini yerine getiren oldukça dindar biriyim” değişkeninde kümelendiği; Dinci olduklarını söyleyen seçmenin büyük oranda (% 24,9) “dinin gereklerine siyasal ve ideolojik olarak inanan biriyim” değişkeninde kümelendiği; kendilerini Kürt Milliyetçisi olarak tanımlayan seçmenin büyük oranda (% 20,8) “dinin tüm gereklerini yerine getiren oldukça dindar biriyim” değişkeninde kümelendiği; kendilerini Atatürkçü/Kemalist olarak tanımlayanların (% 33,2); Ulusalçı olarak tanımlayanların (% 34,9) ve Sosyal Demokrat olarak tanımlayanların (% 32,7) “dinin gereklerini pek yerine getirmeyen biriyim” değişkeninde kümelendikleri görülmektedir. İstatistiksel açıdan da anlamlı çıkan bu sonuç; seçmenlerin dinsel tutumlarını siyasal kimliklerine de yansıttıklarını göstermektedir. Bu durum çalışmamızın “H₁: Seçmenlerin kendilerini tanımladıkları siyasal kimlikler ile dinsel tutumları arasında anlamlı bir ilişki vardır.” hipotezini doğrulamaktadır

Tablo 8. Dinsel Tutum & Siyasal İlgisi

		Siyasal İlgisi				Toplam
		Siyasal olaylarla hiç ilgilenmem	TV/yazılı basın aracılığıyla yakından takip ederim	Toplantı/mitin g gibi yöntemlerle siyasete katılımım	Propaganda faaliyetlerinde aktif olarak görev alırım	
Dinsel Tutum	Dinin gereklerine siyasal ve ideolojik olarak inanan biriyim	%4.5	%47.5	%6.0	%2.1	%100.0
	Dinin tüm gereklerini yerine getiren oldukça dindar biriyim	%25.0	%59.2	%11.6	%4.1	%100.0
	Dinin gereklerini yerine getirmeye çalışan dindar biriyim	%24.8	%60.8	%11.2	%3.2	%100.0
	Dinin gereklerini pek yerine getirmeyen biriyim	%19.1	%50.9	%15.5	%14.5	%100.0

	Dinin gereklerine pek inanmayan biriyim	%13.3	%33.3	%26.7	%26.7	%100.0
	Dini inancı olmayan biriyim	%4.0	%88.0	%0.0	%8.0	%100.0

Tablo 8’de seçmenlerin din konusundaki tutum değişkeni ile siyasal olaylara olan ilgileri ve bu olaylar karşısında aldıkları pozisyonlar açısından istatistiksel olarak farklılaşıp farklılaşmadıkları analiz edilmiştir. Sonuçlara göre, katılımcıların kendilerini konumlandıkları “dinsel tutum” ile “siyasal ilgi” değişkeni açısından istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmadıkları saptanmıştır.

Tablo 8’de yapılan çaprazlamalarda görüldüğü gibi, kendilerini “dinin gereklerine siyasal ve ideolojik olarak inanan biri” olarak tanımlayanların % 4,5’i siyasal olaylarla hiç ilgilenmediklerini, % 47,5’i siyasal olayları TV/yazılı basın aracılığıyla yakından takip ettiklerini, % 6’sı toplantı/miting gibi yöntemlerle siyasete katıldıklarını ve % 2,1’i propaganda faaliyetlerinde aktif olarak görev aldıklarını ifade etmişlerdir. Kendilerini “dinin tüm gereklerini yerine getiren oldukça dindar biri” olarak tanımlayanların % 25’i siyasal olaylarla hiç ilgilenmediklerini, % 59,2’si siyasal olayları TV/yazılı basın aracılığıyla yakından takip ettiklerini, % 11,6’sı toplantı/miting gibi yöntemlerle siyasete katıldıklarını ve % 4,1’i propaganda faaliyetlerinde aktif olarak görev aldıklarını ifade etmişlerdir. Kendilerini “dinin gereklerini yerine getirmeye çalışan dindar biri” olarak tanımlayanların % 24,8’i siyasal olaylarla hiç ilgilenmediklerini, % 60,8’i siyasal olayları TV/yazılı basın aracılığıyla yakından takip ettiklerini, % 11,2’si toplantı/miting gibi yöntemlerle siyasete katıldıklarını ve % 3,2’si propaganda faaliyetlerinde aktif olarak görev aldıklarını ifade etmişlerdir. Kendilerini “dinin gereklerini pek yerine getirmeyen biri” olarak tanımlayanların % 19,1’i siyasal olaylarla hiç ilgilenmediklerini, % 50,9’u siyasal olayları TV/yazılı basın aracılığıyla yakından takip ettiklerini, % 15,5’i toplantı/miting gibi yöntemlerle siyasete katıldıklarını ve % 14,5’i propaganda faaliyetlerinde aktif olarak görev aldıklarını ifade etmişlerdir. Kendilerini “dinin gereklerine pek inanmayan biri” olarak tanımlayanların % 13,3’ü siyasal olaylarla hiç ilgilenmediklerini, % 33,3’ü siyasal olayları TV/yazılı basın aracılığıyla yakından takip ettiklerini, % 26,7’si toplantı/miting gibi yöntemlerle siyasete katıldıklarını ve yine % 26,7’si propaganda faaliyetlerinde aktif olarak görev aldıklarını ifade etmişlerdir. Kendilerini “dini inancı olmayan biri” olarak tanımlayanların da büyük bir çoğunluğu (% 88) siyasal olayları TV/yazılı basın aracılığıyla yakından takip ettiklerini belirtmişlerdir.

Bu durum çalışmamızın “H₂: Seçmenlerin dinsel tutumları siyasal olaylar karşısında farklı pozisyon almalarına neden olmaktadır” hipotezini yanlışlamaktadır.

Tablo 9. Dinsel Tutum & Parti Seçiş Nedeni

		Parti Seçiş Nedeni					Total
		Partinin liderini çok beğendiğim için	Partinin programını görüşlerime yakın bulduğum için	Partinin kadrosunu güçlü ve iyi bulduğum için	Partinin icraatlarını beğendiğim için	Diğer	
Dinsel Tutum	Dinin gereklerine siyasal ve ideolojik olarak inanan biriyim	25.7%	40.9%	11.3%	13.4%	8.7%	100.0%
	Dinin tüm gereklerini yerine getiren oldukça dindar biriyim	18.5%	43.4%	21.3%	12.4%	4.3%	100.0%
	Dinin gereklerini yerine getirmeye çalışan dindar biriyim	15.3%	45.6%	16.1%	16.3%	6.7%	100.0%
	Dinin gereklerini pek yerine getirmeyen biriyim	29.1%	37.3%	19.1%	8.2%	6.4%	100.0%
	Dinin gereklerine pek inanmayan biriyim	20.0%	53.3%	26.7%	0.0%	0.0%	100.0%

Dini inancı olmayan biri	12.0%	68.0%	12.0%	8.0%	0.0%	100.0%
--------------------------	-------	-------	-------	------	------	--------

Tablo 9’da seçmenlerin din konusundaki tutum değişkeni ile parti tercih nedenleri bakımından istatistiksel olarak farklılaşıp farklılaşmadıkları analiz edilmiştir. Sonuçlara göre, katılımcıların kendilerini konumlandıkları “dinsel tutum” ile “parti seçiş” değişkeni açısından istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmadıkları saptanmıştır.

Tablo 9’da yapılan çaprazlamalarda görüldüğü gibi, kendilerini “dinin gereklerine siyasi ve ideolojik olarak inanmayan biri” olarak tanımlayanların % 25,7’si parti seçiş nedeni olarak partinin liderini, % 40,9’u partinin programını, % 11,3’ü partinin kadrosunu, % 13,4’ü partinin icraatlarını ve % 8,7’si ise diğer faktörleri gerekçe göstermişlerdir. Kendilerini “dinin tüm gereklerini yerine getiren oldukça dindar biri” olarak tanımlayanların % 18,5’i parti seçiş nedeni olarak partinin liderini, % 43,4’ü partinin programını, % 21,3’ü partinin kadrosunu, % 12,4’ü partinin icraatlarını ve % 4,3’ü ise diğer faktörleri gerekçe göstermişlerdir. Kendilerini “dinin gereklerini yerine getirmeye çalışan dindar biri” olarak tanımlayanların % 15,3’ü parti seçiş nedeni olarak partinin liderini, % 45,6’sı partinin programını, % 16,1’i partinin kadrosunu, % 16,3’ü partinin icraatlarını ve % 6,7’si ise diğer faktörleri gerekçe göstermişlerdir. Kendilerini “dinin gereklerini pek yerine getirmeyen biri” olarak tanımlayanların % 29,1’i parti seçiş nedeni olarak partinin liderini, % 37,3’ü partinin programını, % 19,1’i partinin kadrosunu, % 8,2’si partinin icraatlarını ve % 6,4’ü ise diğer faktörleri gerekçe göstermişlerdir. Kendilerini “dinin gereklerine pek inanmayan biri” olarak tanımlayanların % 20’si parti seçiş nedeni olarak partinin liderini, % 53,3’ü partinin programını, ve % 26,7’si partinin kadrosunu gerekçe göstermişlerdir. Kendilerini “dini inancı olmayan biri” olarak tanımlayanların % 12’si parti seçiş nedeni olarak partinin liderini, % 68’i partinin programını, % 12’si partinin kadrosunu ve % 8’i partinin icraatlarını gerekçe göstermişlerdir.

Tablo 9’dan anlaşılacağı üzere dinsel tutum farklılıkları olan tüm seçmenler parti seçiş nedeni olarak büyük çoğunlukla “partinin programını görüşlerime yakın bulduğum için” değişkeninde kümelenmişlerdir. Bu durum çalışmamızın “**H₃**: Seçmenlerin dinsel tutum farklılıkları parti seçişlerinde de farklılıklara neden olmaktadır” hipotezini yanlışlamaktadır.

SONUÇ

Çok partili hayatın başlangıcından itibaren din ve siyaset ilişkileri bağlamında Türk siyasi sisteminde söz konusu olan pek çok olay seçmenin davranışlarının dinsel değerler üzerinden tartışılmasına neden olmuştur. Çünkü Türk siyasi sisteminde din ve siyaset ilişkilerine yönelik çoğu olay karşısında seçmenlerin sergiledikleri tutumlar ve davranışlar, bireysel anlamda kendilerini konumlandıkları dindarlık düzeylerine bağlı olarak tarafında yer aldıkları toplumsal kesimler açısından belirleyici olmuştur. Bununla birlikte, siyasi yaşamda siyasi sistem ve seçmen tercihlerinde kutuplaşma yaratmadığı öne sürülen dinin, aynı kutuplaşmayı iktidar ilişkilerini değerlendirmede sürdürmesi Türk siyasi sisteminin genel özelliklerinden biridir.

Bu çerçevede çalışmanın din-siyaset ilişkisi bağlamında seçmen davranışları bakımından ulaştığı önemli bulgularından biri, Niğde bölgesinde yaşayan seçmenlerin din algıları ve kendilerini konumlandıkları dinsel kimlik açısından siyasi olaylar karşısında aldıkları pozisyonun veya siyasi olana karşı gösterdikleri tepkilerin büyük ölçüde aynı olmasıdır. Dolayısıyla dinsel kimlikler bakımından farklılaşmalar bile bu bölge seçmenlerinin siyasete ve siyasi olaylara karşı almış oldukları pozisyon benzeşmektedir.

Bilindiği gibi, son yıllarda Türkiye’de dinsel temelli siyasetin ve din tandanslı aktörlerin siyasi ve toplumsal yaşamda aktif rol almaya başlamaları ilk başlarda siyasi sistemi tehdit algılamasına ve tartışmalarına yol açan durumlardan biri olmuştur. Toplumda din vurgulu siyasetin arttığını söyleyen bu kesimler argümanlarını daha çok din devleti isteyenlerin oranının arttığına dayandırmaktadırlar. Ancak çalışma kapsamında yürütülen alan araştırmasında elde edilen bulgular, konuyla ilgili daha önce yapılan diğer alan araştırmalarıyla karşılaştırıldığında din devleti isteyenlerin oranında herhangi bir artış olmadığını göstermektedir. Çalışmanın bulgularında, dinsel temelli bir düzen kurulması isteği ve dinsel inançlarını ideolojik temele dayandıranların gittikçe artan değil, aksine gittikçe azalan bir eğilim gösterdikleri ortaya çıkmıştır. Dolayısıyla toplumda ve siyasi alanda dinsel kimliklerini önceleyenlerin görünürlüğünün artması, siyasi sistemi tehdit edici bir unsur olarak gözükmemektedir. Bu durum demokratik sistem içinde dinsel taleplerin temsil mekanizmalarına yansıtılmaya çalışılması olarak düşünülebilir. Bundan hareketle din-siyaset ilişkileri bağlamında değerlendirildiğinde uygulamada birtakım problemler yaşansa da siyasi sistemin meşruiyetine ve rejime olan destek yüksek gözükmemektedir ki, bu da siyasi rejim üzerinde güçlü bir konsensüsün olduğunu kanıtlamaktadır.

Araştırmanın ortaya koyduğu önemli bulgulardan biri, bireylerin dini ibadetlerini düzenli yerine getirişlerinde son zamanlarda önemli bir artış eğiliminin olmadığını ortaya koymaktadır. Bu nedenle birey bağlamında dine bağlılıkta herhangi bir artış yaşanmazken toplumun dini yaşayışında artış olduğu tartışmalarının sıkça söz konusu olması, bu konunun ne kadar algıya bağlı olarak değiştiğini ortaya koymaktadır. Çalışma kapsamında yapılan alan araştırmasında bireylerin kendi dindarlıklarında önemli bir değişme yaşamamalarına rağmen, toplumda dini yaşayışın gün geçtikçe arttığını düşünmeleri de benzer bir algılamanın sonucudur. Realite ile algı arasındaki bu tür farklılaşmalar ise son zamanlarda çokça dile getirilen toplumda dindarlığın değil, dindarların görünürlüğüünün arttığı tezini desteklemektedir.

Alan araştırmasının ulaştığı başka bir önemli bulgu, toplumda safları keskinleşmiş bir din-siyaset çekişmesinden ziyade, siyasal aktörlerin tutumlarına bağlı bir din-siyaset gerginliğinin olduğu söylenebilir. Dolayısıyla siyaset yapanlar arasında yaşanan çekişmeler seçmen nezdinde keskinleşen bir karakter kazanmış olsaydı siyasal bir aktör olarak seçmenin de bu durumda oy verme kararını dinsel kimlik algısı ekseninde vermesi gerekirdi. Oysa araştırmanın ulaştığı bulgulardan da anlaşılacağı gibi, seçmenin demokratik sistemin işleminde önemli bir faktör olan “oy”unu din eksenli siyasalara taraf olarak kullanmadığını göstermektedir.

Alan araştırmasının ulaştığı en önemli bulgu, aslında din veya dindarlık olgusunun seçmen davranışları bakımından oy verilecek parti tercihi yapılırken çokta belirleyici bir faktör olarak öne çıkmamasıdır. Seçmenler oy verecekleri partiyi belirlerlerken dinsel duyarlılıktan ziyade programı, lider etkisini ve kadrosunu dikkate almaktadırlar.

Kaynakça

- Bora, Tanıl (2006). “Nostalji ve Muhafazakârlık: Mazi Cenneti”, **Modern Türkiye’de Siyasi Düşünce: Muhafazakârlık**. İstanbul: İletişim, ss. 234-260.
- Çarkoğlu, Ali ve Binnaz Toprak (2006). **Değişen Türkiye’de Din, Toplum ve Siyaset**, İstanbul: TESEV Yayınları.
- Çetin, Halis (2001). “Devlet, İdeoloji ve Eğitim”, **C.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi**, Aralık, Cilt: 25, No: 2, ss. 201-211.
- Çetin, Halis (2003). “Siyasetin Evrensel Sorunu: İktidarın Meşruiyeti-Meşruiyetin İktidarı”, **A.Ü. S.B.F. Dergisi**, Sayı 58, No: 3, ss. 47-56.
- Çevik, Savaş (2013). "Mükellefin Devlet ve Toplumla Etkileşimi, Bireysel Normlar ve Vergi Ahlakı", **Maliye Dergisi**, Sayı: 163, ss. 258-289.
- Fromm, Erich (1982). **Psikanaliz ve Din** (Çev. Aydın Arıtan). İstanbul: Bağlam Yayınları.
- Gökçe, Orhan (2011), “Seçmen 2011 Genel Seçimleri İçin Ne Düşünüyor?”, **Aralık 2010 Anket Sonuçları**, Konya: S.Ü., İ.İ.B.F. Kamu Yönetimi.
- Gökçe, Orhan vd. (2009). “Voter Behavior: Who Elects Who and Why?”, **International Conference on Social Sciences, ICSS, Public Economics, Public Management & Public Policy**, (Ed. Asım Balcı, Fatih Savaşan, Özlem Kıvrak), Volume 3, 10-11 September, İzmir, Turkey, ss. 85-100.
- Hobbes, Thomas (2006). **Leviathan: Veya Bir Din veya Dünya Devletinin İçeriği, Biçimi ve Kudreti** (Çev. Semih Lin). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Kalaycıoğlu, Ersin (1984). **Çağdaş Siyasal Bilim: Teori, Olgu ve Süreçler**. İstanbul: Beta Yayınları.
- Kışlalı, Ahmet Taner (1995). **Siyasal Çatışma ve Uzlaşma**. Ankara: İmge Kitabevi.
- KONDA (2014). “30 Mart Yerel Seçim Sonrası Sandık ve Seçmen Analizi”, http://www.konda.com.tr/tr/raporlar/KONDA_30Mart2014_YerelSecimAnalizi.pdf. (Erişim: 07.03.2015).
- Köktaş, Mehmet Emin (1997). **Din ve Siyaset**. Ankara: Vadi Yayınları.

- Machiavelli, Niccolo (2008). **Hükümdar**, (Çev. Gaye Demircioğlu). İstanbul: Dergah Yayınları.
- Mardin, Şerif (1992). **Din ve İdeoloji**. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Okumuş, Ejder (2003). **Meşruiyet Ekseninde Din ve Devlet**. İstanbul: Pınar Yayınları.
- Öke, M. Kemal (2002). **Din-Ordu Gerilimi**. İstanbul: Alfa Yayınları.
- Özçelik, Selçuk (1984). **Anayasa Hukuku: Umumi Esaslar**. İstanbul: Kültür Yayınları.
- Platon (2005). **Devlet** (Çev. Faruk Aydın). İstanbul: Müjde Yayınevi.
- Polat, Ferihan (2010). **Din Siyaset Seçmen**. Konya: Çizgi Kitabevi.
- Turan, Erol (2012). **Siyasal Tutum Olarak Muhafazakarlık**. Konya: Palet Yayınları.
- Turan, Erol (2014). **Siyaset Bilimine Giriş**. Konya: Palet Yayınları.
- Turan, Erol ve Metehan Temizel (2015). **Türkiye’de Seçmen Davranışları**. Konya: Kömen Yayınları.
- Vergin, Nur (2000). **Din, Toplum ve Siyasal Sistem**. İstanbul: Bağlam Yayınları.
- Weber, Max (1997). **Protestan Ahlakı ve Kapitalizmin Ruhu** (Çev. Zeynep Aruoba). İstanbul: Hil Yayınevi.
- Yücekök, Ahmet N. (1997). **Dinin Siyasallaşması: Din-Devlet İlişkilerinde Türkiye Deneyimi**. İstanbul: Alfa Yayınları.